



Ministerstwo Sprawiedliwości



Sekretarz Stanu
Arkadiusz Myrcha

DPK-I.053.5.2024
Warszawa, 16 stycznia 2025 r.

Pan

dr hab. Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Rzeczniku,

w odpowiedzi na pismo Pana Rzecznika znak II.510.131.2024.MA, przedstawiające postulat zmiany ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. - Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. z 2024 r. poz. 977, dalej jako „k.p.w.”) w zakresie umożliwienia pokrzywdzonym w sprawach zakończonych w trybie postępowania mandatowego uzyskania niezbędnych informacji o sprawcy wykroczenia, które następnie posłużyłyby do uruchomienia drogi sądowej w celu kompensacji szkód powstałych w wyniku popełnienia wykroczenia, uprzejmie informuję, że Ministerstwo Sprawiedliwości dostrzega konieczność zmian w przedmiotowym zakresie.

Istotą postępowania mandatowego jest m.in. to, że nie jest to postępowanie sądowe, lecz postępowanie o charakterze zastępczym, prowadzone zamiast postępowania w sprawach o wykroczenia przed sądem. Tym samym możliwość nakładania grzywny w drodze mandatu karnego nie jest orzekaniem w przedmiocie procesu, choć jest rozstrzygnięciem w zakresie odpowiedzialności za wykroczenie (por. T. Grzegorzczak, Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia, Warszawa 2003, s. 64). Postępowanie to ze względu na swą specyfikę, przedmiot i zakres uregulowane zostało w sposób odmienny od trybu zwykłego, a co za tym idzie zmodyfikowane zostały także uprawnienia stron i innych osób w toku postępowania mandatowego. Nie ulega wątpliwości, co słusznie podniesiono

w wystąpieniu Pana Rzecznika, że wyjątkowy charakter postępowania mandatowego wyraża się też w nastawieniu na ochronę interesu publicznego, realizującego się w szybkości i skuteczności reakcji na popełnianie czynów zabronionych o mniejszym ciężarze gatunkowym, lecz dolegliwych ze względu na ich powszechność i uciążliwy charakter. Uproszczony tryb tego postępowania ma swój wyraz w modyfikacji praw i obowiązków ukaranego oraz organu mandatowego.

W postępowaniu mandatowym można nałożyć wyłącznie grzywnę w określonej wysokości (art. 96 k.p.w.), a uprawnionym do jego prowadzenia jest Policja i inne organy wskazane w przepisach szczególnych (art. 95 k.p.w.). Ustawodawca, konstruując kształt postępowania mandatowego, uregulował jedynie prawa i obowiązki obwinionego oraz organu mandatowego. Przyjęcie mandatu oznacza przyznanie się sprawcy do winy i prawomocne zakończenie postępowania w sposób, który zapewnia realizację interesów pokrzywdzonych. Jednocześnie brak jest możliwości przekazywania pokrzywdzonemu, który byłby zainteresowany poszukiwaniem materialnej rekompensaty poniesionej szkody majątkowej lub niemajątkowej w postępowaniu cywilnym, danych sprawcy wykroczenia. Na gruncie bowiem aktualnie obowiązujących przepisów k.p.w. brak jest podstaw prawnych do udostępnienia pokrzywdzonemu wykroczeniem informacji dotyczących danych osobowych sprawcy wykroczenia oraz wglądu w materiały czynności wyjaśniających, poza sytuacjami wskazanymi wprost w k.p.w., po zakończeniu prowadzonych czynności wyjaśniających w trybie art. 54 k.p.w. Zgodnie bowiem z art. 54 § 2 k.p.w., jeżeli czynności wyjaśniające nie dostarczyły podstaw do wniesienia wniosku o ukaranie, zawiadamia się o tym ujawnionych pokrzywdzonych oraz osobę, która złożyła zawiadomienie o wykroczeniu, wskazując przyczynę niewniesienia wniosku o ukaranie. Zawiadamiając pokrzywdzonego, poucza się go także o prawie do samodzielnego wniesienia wniosku o ukaranie jako oskarżyciel posiłkowy oraz o możliwości zaznajomienia się z materiałem dowodowym uzyskanym w toku czynności wyjaśniających oraz sporządzania odpisów i kopii, a na wniosek pokrzywdzonego lub jego pełnomocnika wydaje się odpłatnie kopie i uwierzytelnione odpisy tych materiałów.

Pokrzywdzony w świetle art. 25 § 4 k.p.w. nie jest stroną postępowania w toku czynności wyjaśniających w sprawie o wykroczenie. Twierdzenia o posiadaniu przez

pokrzywdzonego statusu strony w toku czynności wyjaśniających nie można również wywieść z treści art. 156 § 1-5 i 6 k.p.k. w zw. z art. 38 § 1 k.p.w., który mówi jedynie o stronie bez chociażby próby jej określenia. Art. 54 § 2 k.p.w. wskazuje jedynie procesowy moment, od którego możliwe jest zaznajomienie się pokrzywdzonego z materiałem dowodowym w sprawie o wykroczenie.

Z uzyskanej opinii Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji uwzględniającej stanowisko Komendy Głównej Policji wynika, że wprowadzenie rozwiązania, które w przypadku nałożenia prawomocnego mandatu karnego, umożliwi pokrzywdzonemu dostęp do danych osobowych sprawcy wykroczenia, a niezbędnych dla postępowania cywilnego, pozwalającego na kompensację szkód powstałych w wyniku popełnienia wykroczenia, jest słuszne. MSWiA nie wyraziło jednak pozytywnej rekomendacji proponowanego przez Pana Rzecznika sposobu realizacji tego postulatu polegającego na dodaniu w art. 98 k.p.w. nowego § 6, gdyż proponowana regulacja zobowiązywałaby organy mandatowe (m.in. Policję) do każdorazowego zawiadamiania ujawnionych pokrzywdzonych o ukaraniu sprawcy wykroczenia mandatem karnym po jego uprawomocnieniu (bez wyjątku), co ma niebagatelne znaczenie względem znacznej liczby nakładanych przez Policję mandatów karnego, bowiem postępowanie mandatowe jest najczęściej stosowanym postępowaniem w sprawach o wykroczenia. Jak wynika z opinii MSWiA w 2023 r. funkcjonariusze Policji zakończyli czynności wyjaśniające w sprawach o wykroczenia nakładając grzywnę w drodze mandatu karnego w 3 928 762 przypadkach, co w oczywisty sposób uwarunkowałoby - niewspółmierne do efektów - obciążenie Policji, w przypadku wprowadzenia postulowanej przez Pana Rzecznika regulacji. Nie każdy bowiem pokrzywdzony wykroczeniem wykazuje i w przyszłości będzie wykazywał zainteresowanie dochodzeniem roszczeń na drodze powództwa cywilnego.

Stąd w ocenie Ministerstwa Sprawiedliwości, popartej opinią MSWiA i Komendy Głównej Policji, zasadnym wydaje się wprowadzenie wnioskowego trybu udostępniania pokrzywdzonemu danych osobowych ukaranego mandatem karnym.

Reasumując pragnę podkreślić, że w Ministerstwie Sprawiedliwości przeprowadzono prace analityczno-koncepcyjne w zakresie postulowanej zmiany k.p.w. dotyczącej umożliwienia pokrzywdzonym w sprawach zakończonych w trybie postępowania

mandatowego uzyskania niezbędnych informacji o sprawcy wykroczenia, które następnie posłużyłyby do uruchomienia drogi sądowej w celu kompensacji szkód powstałych w wyniku popełnienia wykroczenia i planowane jest wszczęcie prac legislacyjnych obejmujących nowelizacją art. 98 k.p.w.

Z wyrazami szacunku

Arkadiusz Myrcha
Sekretarz Stanu
/podpisano elektronicznie/